

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۵
بخش اول: رویکردهای سامان دهنده دادرسی کیفری بر مبنای دو شاخصه	
قدرت و آزادی.....	۲۵
فصل اول: سامان دهی دادرسی‌های کیفری بر مبنای الگوهای آزادی محور.....	۲۶
۱- نظریه‌های فرآیند مدار.....	۲۶
۲- نظریه‌های نتیجه‌گرا.....	۲۶
مبحث اول: رویکردهای فرآیند مدار.....	۲۷
گفتار اول: شناسایی رویکردهای فرآیند مدار.....	۲۷
بند اول: ماهیت و انواع رویکردها.....	۲۷
۱- ماهیت رویکردهای فرآیند مدار.....	۲۷
۱-۱- الگوی فرآیند محور.....	۲۸
۱-۲- رویکرد دفاعی.....	۳۰
۲- اشکال فرآیند مداری.....	۳۲
۱- رویکرد صورت‌گرایی حقوقی.....	۳۲
۲- رویکرد انصاف.....	۳۳
۳- اهداف رویکردهای فرآیند مدار.....	۳۴
۱- حفظ حقوق شهروندان و کرامت مداری در فرآیندهای دادرسی.....	۳۴
۲- قانون‌گرایی و پیشگیری از سوء استفاده از قدرت.....	۳۶
بند دوم: شاخصه‌های بنیادین رویکردهای فرآیند مدار.....	۳۶
۱- کیفیت در دادرسی.....	۳۶
۲- قابلیت اعتماد.....	۳۸
۱- رویکردهای فرآیند مدار و رویارویی با سوء استفاده از قدرت.....	۳۸
۲- سوء استفاده از قدرت و نتایج آن.....	۳۹
۳- رویارویی با سوء جریان قضایی.....	۴۱
۱- سوء جریان قضایی و ریشه‌های آن.....	۴۱
۲- سوء جریان قضایی در بستر فرآیند مداری.....	۴۳
۳- سوء جریان قضایی و ساز و کارهای جبرانی.....	۴۴
گفتار دوم: مبانی رویکردهای فرآیند مدار.....	۴۵
بند اول: در پرتو آموزه‌های لیبرالیسم.....	۴۶
۱- آزادی فرد.....	۴۶
۱-۱- اصالت فرد و دادرسی‌های کیفری.....	۴۶

- ۴۸ ..... ۱-۲- تعامل قدرت و آزادی در پرتو سیاست جنایی لیبرال
- ۵۳ ..... ۲-۲- محدودیت قدرت از رهگذر حاکمیت قانون
- ۵۶ ..... ۲- برابری
- ۵۶ ..... ۲-۱- مفهوم برابری
- ۵۷ ..... ۲-۲- اصل برابری سلاح‌ها
- ۵۹ ..... بند دوم: در پرتو آموزه‌های حقوق بشری
- ۵۹ ..... ۱- بازشناسی مفهوم حقوق بشر
- ۶۰ ..... ۲- جدال حقوق بشر و حقوق کیفری
- ۶۰ ..... ۲-۱- تقابل آموزه‌های حقوق بشر و دادرسی‌های کیفری
- ۶۱ ..... ۲-۲- کیفیت دادرسی از رهگذر دادرسی عادلانه
- ۶۲ ..... ۳- نظام‌های دادرسی و اهداف عدالت کیفری
- ۶۷ ..... مبحث دوم: رویکردهای نتیجه‌گرا
- ۶۷ ..... گفتار اول: ماهیت رویکردهای نتیجه‌گرا
- ۶۷ ..... بند اول: شناسایی رویکردهای جامعه محور
- ۶۷ ..... ۱- الگوی خانواده
- ۶۷ ..... ۱-۱- بازشناسی الگوی خانواده
- ۶۹ ..... ۱-۲- مبانی الگوی خانواده
- ۷۰ ..... ۱-۳- شاخصه‌های الگوی خانواده
- ۷۲ ..... ۲- الگوی جایگزینی
- ۷۳ ..... ۲-۱- رویکرد پزشکی
- ۷۳ ..... ۲-۲- رویکرد دیوان‌سالاری
- ۷۳ ..... ۲-۳- رویکرد قدرت
- ۷۴ ..... بند دوم: شناسایی رویکردهای فرد محور
- ۷۴ ..... ۱- الگوی بزه دیده محور
- ۷۴ ..... ۲-۱- بازشناسی بزه دیده محوری در دادرسی
- ۷۵ ..... ۱-۲- شاخصه‌های الگوی بزه دیده محور
- ۷۸ ..... ۲- الگوی قییم مآبی خیرخواهانه
- ۸۰ ..... گفتار دوم: زیر ساخت رویکردهای نتیجه‌گرا
- ۸۰ ..... بند اول: ارزش‌های فردگرا
- ۸۰ ..... ۱- بازپروری و اصلاح بزه کاران
- ۸۲ ..... ۲- حمایت از بزه دیده و جبران خسارت وی
- ۸۵ ..... بند دوم: ارزش‌های سودگرایی جمعی
- ۸۵ ..... ۱- جمع‌گرایی و سودمندگرایی جمعی در سنجه آموزه‌های دموکراسی
- ۸۷ ..... ۲- چالش آموزه‌های دموکراسی و حقوق کیفری

فهرست مطالب □ ۷

۸۸	۳- مصلحت گرایی و مدارا در عدالت رویه ای
۸۸	۳-۱- مصلحت گرایی
۹۰	۳-۲- تساهل و مدارا
۹۱	فصل دوم: سامان دهی دادرسی کیفری بر مبنای الگوهای قدرت محور
۹۱	مبحث اول: رویکردهای قدرت مدار
۹۱	گفتار اول: بازشناسی رویکردهای کنترل کننده
۹۲	بند اول: ماهیت رویکردهای کنترل کننده
۹۲	۱- الگوی کنترل جرم
۹۵	۲- رویکرد تهاجمی
۹۵	بند دوم: ارزش های بنیادین رویکردهای کنترل کننده
۹۵	۱- کارایی
۹۵	۱-۱- بازشناسی مفهوم کارایی
۹۷	۱-۲- انواع کارایی
۹۹	۲- تسریع در رسیدگی
۹۹	۲-۱- بازشناسی مفهوم تسریع در دادرسی
۹۹	۲-۲- کاربست های تحقق سرعت در دادرسی
۱۰۱	۳- اعتماد به کارگزاران کیفری
۱۰۱	۳-۱- منطق جبران
۱۰۲	۳-۲- منطق بازدارندگی
۱۰۲	گفتار دوم: شناسایی رویکردهای امنیت گرا
۱۰۳	بند اول: بازشناسی رویکرد امنیت گرایی
۱۰۳	۱- مفاهیم رویکرد امنیت گرایی
۱۰۳	۱-۱- مفهوم امنیت
۱۰۴	۱-۲- امنیت و تحول آن
۱۰۵	۱-۳- ماهیت رویکرد امنیت گرایی
۱۰۶	۲- باز شناسی الگوی جنگ
۱۰۶	۲-۱- ماهیت الگوی جنگ
۱۰۸	۲-۲- الگوی جنگ و حقوق کیفری دشمن مدار
۱۱۰	بند دوم: شاخصه های بنیادین رویکردهای امنیت گرا
۱۱۰	۱- شاخصه های رویکردهای امنیتی
۱۱۰	۱-۱- اقدامات پیشگیرنده
۱۱۰	۱-۲- خشونت های قانونی
۱۱۱	۲- شاخصه های الگوی جنگ
۱۱۲	۲-۱- گستردگی اختیارات مقامات دولتی

- ۱۱۳..... ۲-۲- استقلال قضایی و هیأت‌های رسیدگی افتراقی
- ۱۱۴..... ۲-۳- برتری اقدامات پیشگیرنده بر اقدامات قضایی
- ۱۱۴..... ۲-۴- مراجع اختصاصی
- ۱۱۵..... ۲-۵- شیوه رسیدگی
- ۱۱۶..... ۲-۶- نابرابری میان شهروندان
- ۱۱۷..... مبحث دوم: مبانی و چالش‌های پیش روی رویکردهای قدرت محور
- ۱۱۷..... گفتار اول: مبانی رویکردهای قدرت محور
- ۱۱۷..... بند اول: الگوی سزاگرایی
- ۱۱۷..... ۱- باز شناسی فرهنگ کنترلی
- ۱۱۸..... ۲- مشخصه‌های اندیشه مدیریت عدالت کیفری سرکوب گر
- ۱۱۹..... ۲-۱- جنبش‌های سرکوب گر و امنیت گرا
- ۱۲۰..... ۲-۲- شاخص‌های ریسک مداری در عدالت رویه ای
- ۱۲۲..... بند دوم: اقتدار گرایی سیاسی
- ۱۲۴..... بند سوم: ضرورت‌های سیاسی و اجتماعی
- ۱۲۷..... گفتار دوم: چالش‌های بنیادین امنیت گرایی
- ۱۲۷..... بند اول: گفتمان امنیت گرایی و نظام‌های سیاسی
- ۱۲۷..... ۱- نسبت امنیت و آزادی
- ۱۳۰..... ۲- تقابل دموکراسی ایمن و دموکراسی امنیت گرا
- ۱۳۱..... ۳- امنیت گرایی و تقابل آن با عوام گرایی
- ۱۳۳..... بند دوم: تقابل آموزه‌های حقوق بشر و رویکردهای قدرت محور
- ۱۳۳..... ۱- تقابل حقوق بشر با رویکردهای جنگ
- ۱۳۳..... ۱-۱- چرایی تقابل آموزه‌های حقوق بشر و الگوی جنگ
- ۱۳۵..... ۱-۲- محدوده اعمال حقوق بشر در مبارزه با تروریسم
- ۱۳۷..... ۲- تعلیق حقوق بشر در شرایط اضطراری
- ۱۳۷..... ۲-۱- حقوق بشر؛ حقوق مطلق یا استثنا ناپذیر
- ۱۳۹..... ۲-۲- تفسیر در حوزه آیین دادرسی کیفری
- ۱۴۱..... ۳- تعلیق حقوق منصفانه در آیین اسناد بین المللی
- ۱۴۱..... ۳-۱- نظام تعلیق اضطراری
- ۱۴۴..... ۳-۲- قدرت اضطراری
- ۱۴۵..... ۳-۳- معیارهای توصیف وضعیت به عنوان حالت فوق العاده
- ۱۴۹..... **بخش دوم: جلوه‌های جدال قدرت و آزادی در فرآیند دادرسی کیفری**
- فصل اول: جلوه‌های جدال قدرت و آزادی ناظر بر اصول راهبردی و تشکیلات
- ۱۵۰..... دادرسی
- مبحث اول: جلوه‌های جدال قدرت و آزادی در فرآیند دادرسی در چهارچوب اصول

۱۵۰	دادرسی منصفانه
۱۵۰	گفتار اول: اصول ناظر بر حقوق دفاعی متهم در مرحله تحقیقات مقدماتی
۱۵۰	بند اول: حق سکوت
۱۵۳	بند دوم: حق اطلاع از موضوع و دلایل اتهام
۱۵۵	بند سوم: حقوق ناظر بر بازداشت
۱۵۵	۱- حق آزاد بودن
۱۵۵	۱-۱ اصول و ضوابط ناظر بر بازداشت و ضوابط سلب حق آزادی
۱۵۶	۱-۲ ضرورت توجیه قرار بازداشت
۱۵۷	۲- بازداشت در رویکردهای آزادی محور
۱۵۷	۲-۱ حق متهم در اطلاع فوری از دلیل بازداشت و اتهامات خود
۱۵۹	۲-۲ معقول بودن مدت بازداشت
۱۶۳	۲-۳ خودسرانه نبودن بازداشت
۱۶۴	۲-۴ حق اعتراض به بازداشت
۱۶۶	۲-۵ جبران خسارت ناشی از دستگیری یا بازداشت غیر قانونی
۱۷۰	۳- بازداشت در رویکردهای قدرت محور
۱۷۰	۳-۱ الگوهای کنترل کننده و بازداشت متهم
۱۷۱	۳-۲ بازداشت‌های پیشگیرانه و اجرایی
۱۷۳	بند چهارم: حق دسترسی به وکیل
۱۷۳	۱- جایگاه حق دسترسی به وکیل و مشاور حقوقی
۱۷۵	۲- جایگاه حق دسترسی به وکیل در اسناد بین المللی
۱۷۶	۳- جایگاه حق دسترسی به وکیل در حقوق ایران
۱۷۷	۲-۱ حق دسترسی به وکیل و مشاور حقوقی پس از بازداشت
۱۷۸	۲-۲ حق دسترسی به وکیل در مرحله تحقیقات مقدماتی
۱۸۴	گفتار دوم: اصول ناظر بر حقوق دفاعی متهم در مرحله رسیدگی
۱۸۴	بند اول: حق برخورداری از دادرسی علنی
۱۸۴	۱- مفهوم علنی بودن دادرسی
۱۸۴	۱-۱ مبانی نظری علنی بودن دادرسی
۱۸۵	۱-۲ علنی بودن دادرسی در اسناد بین المللی
۱۸۵	۱-۳ علنی بودن دادرسی در حقوق ایران
۱۸۶	۲- انتشار جریان دادرسی
۱۸۷	۳- مفهوم دادرسی غیابی
۱۸۷	۳-۱ مبانی دادرسی غیابی
۱۸۸	۳-۲ جایگاه محاکمات غیابی در ایران
۱۸۹	بند دوم: حق دسترسی به دادرسی سریع

۱۰ □ مدل سازی در دادرسی‌های کیفری بر مبنای قدرت و آزادی

- ۱-۱۸۹..... دادرسی سریع؛ وسیله یا هدف
- ۲-۱۹۱..... حق محاکمه در مدت متعارف
- ۳-۱۹۲..... تسریع در دادرسی در حقوق ایران
- بند سوم: حق دسترسی به وکیل در دادگاه ۱۹۴
- مبحث دوم: جایگاه کنشگران در عدالت کیفری..... ۱۹۵
- گفتار اول: جایگاه کنشگران رسمی..... ۱۹۶
- بند اول: پلیس..... ۱۹۶
- ۱- عملکرد پلیس در الگوهای آزادی محور..... ۱۹۶
- ۱-۱- جایگاه پلیس در الگوهای آزادی محور..... ۱۹۶
- ۱-۲- حاکمیت قانون و محدودیت قدرت پلیس در رویکردهای آزادی محور..... ۱۹۸
- ۲- عملکرد پلیس در الگوهای مبتنی بر قدرت ۲۰۰
- ۲-۱- جایگاه پلیس در الگوهای مبتنی بر قدرت ۲۰۰
- ۲-۲- تحدید آزادی‌های شهروندان و افزایش اختیارات پلیس از رهگذر قانون ۲۰۲
- بند دوم: نقش دادستانی..... ۲۰۴
- ۱- دادستان و تعلیق تعقیب ۲۰۵
- ۲- دادستان و تعویق تعقیب..... ۲۰۶
- ۳- دادستان و ترک تعقیب کیفری ۲۰۷
- ۴- دادستان و کیفر خواست شفاهی ۲۰۸
- بند سوم: عملکرد قاضی در فرآیند دادرسی ۲۰۹
- ۱- تفکیک قوا و جایگاه دستگاه قضایی ۲۰۹
- ۲- استقلال قوه قضاییه ۲۱۱
- ۳- مفاهیم استقلال و بی طرفی..... ۲۱۲
- ۴- استقلال قضایی و تأثیرپذیری از سیاست‌های حکومتی ۲۱۳
- گفتار دوم: کنشگران غیر دولتی ۲۱۶
- بند اول: جایگاه متهم..... ۲۱۶
- ۱- مشارکت متهم در دادرسی..... ۲۱۷
- ۲- کرامت مداری متهم..... ۲۱۹
- ۳- رویارویی متهم با شاکی و گواهان و امکان پرسش از آن‌ها ۲۱۹
- بند دوم: جایگاه بزه دیده ۲۲۰
- بند سوم: جایگاه جامعه در فرآیند دادرسی ۲۲۳
- ۱- مشارکت هیأت منصفه ۲۲۴
- ۲- مشارکت نظارتی ۲۲۶

۲۲۷	۳- مشارکت شهود .....
۲۲۹	فصل دوم: جلوه‌های جدال قدرت و آزادی در حوزه ی تحصیل و ارزیابی دلایل .....
۲۲۹	مبحث اول: در حوزه تحصیل ادله .....
۲۲۹	گفتار اول: چیستی ادله و نظام‌های ارزیابی ادله .....
۲۲۹	بند اول: مفهوم دلیل کیفری .....
۲۳۰	بند دوم: نظام‌های ارزیابی ادله .....
۲۳۳	گفتار دوم: حریم خصوصی .....
۲۳۳	بند اول: چیستی حق خلوت .....
۲۳۳	۱- مفهوم حق خلوت .....
۲۳۴	۲- حق خلوت در حقوق ایران .....
۲۳۷	بند دوم: تعارض حفظ حق خلوت و امنیت .....
۲۳۷	۱- محدوده تعارض .....
۲۳۹	۲- زیست سنجی و نقض حق خلوت .....
۲۴۰	۳- بازرسی و تفتیش .....
۲۴۴	گفتار سوم: حرمت شکنجه .....
۲۴۴	بند اول: چیستی و ماهیت شکنجه .....
۲۴۵	بند دوم: شکنجه و الگوهای دادرسی .....
۲۴۶	بند سوم: ممنوعیت شکنجه در آیینی قوانین و اسناد بین المللی .....
۲۴۶	۱- ممنوعیت شکنجه در اسناد بین المللی .....
۲۴۷	۲- ممنوعیت شکنجه در حقوق ایران .....
۲۴۹	گفتار چهارم: دام افکنی .....
۲۴۹	بند اول: چیستی دام افکنی و اعتبار ادله حاصله .....
۲۵۱	بند دوم: دام افکنی در نظام حقوقی ایران .....
۲۵۳	مبحث دوم: جدال در حوزه ارزیابی ادله .....
۲۵۳	گفتار اول: تقابل اصل برائت و اماره مجرمیت .....
۲۵۳	بند اول: اصل برائت و جایگاه آن در دادرسی .....
۲۵۴	۱- مفهوم اصل برائت .....
۲۵۵	۲- تأثیر اصل برائت بر اثبات و تکلیف به ارائه ادله .....
۲۵۷	۳- اصل برائت در حقوق موضوعه ایران .....
۲۵۸	بند دوم: اماره مجرمیت و جایگاه آن در دادرسی .....
۲۵۸	۱- ماهیت اماره مجرمیت .....
۲۵۹	۲- اماره مجرمیت و حوزه‌های رویارویی با فرض بی گناهی .....
۲۶۰	۳- جایگاه اماره مجرمیت در الگوهای دادرسی .....
۲۶۵	گفتار دوم: چانه زنی بر اتهام .....

۱۲ □ مدل سازی در دادرسی‌های کیفری بر مبنای قدرت و آزادی

- بند اول: چیستی و ماهیت معامله اتهامی..... ۲۶۵
- بند دوم: مبانی توجیهی معامله اتهامی..... ۲۶۵
- ۱- تئوری اجرایی..... ۲۶۶
- ۲- تئوری توزیع منفعت..... ۲۶۶
- بند سوم: تقابل قدرت و آزادی از رهگذر معامله اتهامی..... ۲۶۷
- گفتار سوم: اعتبار سنجی ادله..... ۲۶۹
- بند اول: ادله مشروع و تحصیل مشروع ادله..... ۲۶۹
- بند دوم: اصول و مبانی قاعده معتبر ناشناختن ادله..... ۲۷۰
- ۱- بازشناسی قاعده معتبر ناشناختن ادله..... ۲۷۰
- ۲- مبانی قاعده معتبر ناشناختن ادله..... ۲۷۳
- ۱-۲- جبران خسارت..... ۲۷۳
- ۲-۲- عادلانه بودن..... ۲۷۴
- ۳-۲- اعتماد به دستگاه عدالت کیفری..... ۲۷۵
- بند سوم: جایگاه قاعده معتبر نبودن ادله نامشروع در الگوهای دادرسی..... ۲۷۵
- بند چهارم: جایگاه قاعده معتبر نشناختن ادله غیر قانونی در قوانین موضوعه
- ایران..... ۲۷۸
- ۱- بی اعتباری ادله به دست آمده با توسل به شکنجه..... ۲۷۹
- ۲- عدم رعایت تشریفات قانونی و بی اعتباری ادله..... ۲۸۱
- ۳- نقض حریم خصوصی و عدم اعتبار ادله..... ۲۸۵
- بند پنجم: اعتبار اقرار..... ۲۸۷
- ۱- معیار شک معقول..... ۲۸۷
- ۲- قبول رسمی اعتراف به جرم..... ۲۸۸
- نتیجه گیری و پیشنهادها..... ۲۹۱
- منابع و مأخذ..... ۳۰۳